

De vernieuwing centraal

Door Joris Methorst en Tjip de Jong

Het zevende nationale ROC congres op 1 en 2 juni 2005 te Eindhoven stond in het teken van het ontwerpen en beoordelen van competentiegericht en vraaggestuurd onderwijs. Binnen het beroepsonderwijs is er een vernieuwing in gang gezet naar competentie gericht opleiden. In totaal zijn er meer dan 625.000 leerlingen verbonden aan het beroepsonderwijs en volwasseneducatie (bron: kerncijfers OCW). Het beroepsonderwijs is hiermee de grootste onderwijssector in het vervolgonderwijs en wordt daarmee niet voor niets “de motor van Nederland” genoemd. Gastspreker, Dr. Mark Milliron spreekt de voornaam van zijn collega, drs. Coen Free uit als: (Koeuhn) Kuhn. Deze uitspraak is treffend, immers de filosoof T.S. Kuhn (1922-1996) is de bedenker van de term paradigma. Het is nu juist de noodzaak om de paradigmatische kijk naar onderwijs met gestandaardiseerde eindtermen radicaal anders in te richten naar de visie: de leerling staat centraal. Dit is in feite een paradigmaverandering, een nieuwe kijk naar werkelijkheid en hoe men problemen en kennis dient te benaderen. Dit wordt beaamt door dr. Jo Box: “Wij moeten ons realiseren dat we aan de vooravond staan van een onderwijskundige revolutie.”

Een gevoel van urgentie

De noodzaak tot radicale vernieuwing in het middelbare beroepsonderwijs werd ingeleid door drs. C.J.M. Free, voorzitter van bestuur van het Koning Willem I College. De presentatie raakte een diversiteit aan onderwerpen, van de levenscyclus van het onderwijs tot de onsterfelijkheid van de mens. De heer Free betoogt: “De student is geen klant meer binnen een school, maar is een kenniswerker verantwoordelijk voor zijn eigen leerloopbaan”, deze uitspraak maakte de weg vrij voor de volgende gastspreker afkomstig uit Amerika, dr. M.D. Milliron. Deze razendsnel pratende onderzoeker en *senior fellow for the league of innovation for community colleges* nam geen blad voor de mond: “Jongeren zijn opgegroeid met technologie en wij als onderwijzers en onderzoekers in de digitale educatie zijn hier niet mee vertrouwd”. In Amerika ziet men de tendens veranderen van gestandaardiseerde opleidingstrajecten naar zogenoemde *learning swirls*, een draaikolk van leren, praktijkervaring en continue ontwikkeling. Prof. dr. J.W.M. Kessels is hoogleraar Human Resource Development aan de Universiteit Twente en leidde zijn betoog in met de vraag: Hoe werkt zelfsturing nu in de praktijk? Zelfsturing impliceert een ondersteuning in de ontwikkeling naar een bekwaamheid toe en dient derhalve uit te gaan van de vraag: “Waar ben jij goed in?”. Dit verlangt een waarderende benadering naar de student toe: “Hoe maak je jezelf aantrekkelijk voor het werk dat je wilt doen? Hoe kan je beter worden in datgene wat je wilt doen?”. Deze visie op leren werd kracht bijgezet door tezamen met vijf ROC studenten van de opleiding *Sound en Vision* een interactieve presentatie te geven, met de gedachte: Hoe bepaalt de student nu echt wat hij of zij wilt leren? Hoe gaat het nu in zijn werk, studenten die de vrijheid krijgen om opdrachten zelf in te richten en wat gebeurt er nu met de basiskennis en overtuigingen van docenten?

Proeven aan ROC proeftuinen

Het ROC is in augustus 2004 gestart met de inrichting van 47 proeftuinen met in totaal 9500 deelnemende studenten. De heer Albert Jan Hoeve van het Drenthe College: “het is tijd voor een andere tuin, de schop erin dus!”. De uitdagende vraagstukken in deze kentering in het beroepsonderwijs zoals flexibilisering, zelfsturing en toetsing worden in de proeftuinen frontaal aangepakt. De deelnemer bewijst zichzelf tijdens zijn opleiding in het beheersen van bekwaamheden. De opleiding waardeert expliciet wat goed gaat, maar zorgt er tegelijkertijd voor dat leerlingen ruimte wordt geboden om te werken aan onderdelen die verbetering vereisen. Door leerlingen contextgebonden te beoordelen bereiken ze enorme hoogtes. Hiermee is het spanningsveld tussen het kiezen van leren op de werkplek of op school grotendeels weggenomen. “Het niet populaire vak Duits wordt praktisch gemaakt door het simuleren van een vakantiepark, waar Duitse klanten dagelijks vragen stellen in schrift, telefonisch of zelfs aan de balie. Hierdoor zien wij enorme leersprongen die niet realistisch zijn in traditionele onderwijssettings,” aldus Albert Jan Hoeve. Janny Visser, teammanager ontwikkeling en innovatie ECABO deelt een aantal ervaringen in de proeftuin: “Deelnemers zijn enthousiast omdat ze leren door te doen, dit spreekt de studenten enorm aan. Anderzijds ontdekken studenten zeer snel of deze opleiding passend voor ze is, de praktijk is immers zo levensecht”. Deze benadering vraagt ruimte van scholen en kan resulteren in administratieve onzekerheid. Er ligt nog een grote stap in het vooruitzicht. Leraren in het beroepsonderwijs worden geconfronteerd met een grote onzekerheid in het les geven en het faciliteren van een stimulerende leeromgeving: “waar blijft de training voor de onderwijzer?” Aldus enkele congresbezoekers in een discussie tijdens een workshop.

De weg die voor ons ligt

“*The current schooling system is set up to the old fashion pipe-line model*”, aldus Mark Milliron. Hij geeft hiermee aan dat de weg die voor ons ligt er een is van een competentie gerichte benadering geënt op zelfsturing van de student. De geschetste paradigmaverandering ligt op de breuklijn tussen de leerstofbenadering gericht op het verkrijgen van basiskennis en zelfsturing van de student. De verandering van de rol van de leraar en die van scholen zijn niet gemakkelijk en vragen om grote stappen. De ROC proeftuinen, de enthousiaste reacties van de ROC studenten tijdens de opening van het congres laten zien dat studenten de bereidheid en inspiratie tonen om dit tot een succes te maken. De weg die voor ons ligt is niet te vinden in het doceren van feiten en cijfers, studenten zien misschien wel nog scherper dan onderzoekers dat deze louter relatief zijn. Studenten binnen een beroepsopleiding zijn niet onder één noemer onder te brengen, de culturele verschillen en diversiteit in opleidingswensen vragen om flexibiliteit en zelfsturing. Wellicht is het niet mogelijk de breuklijn te forceren en deze verandering bewust door onderwijzers en onderzoekers in te zetten. Wil het beroepsonderwijs deze noodzaak tot verandering bewerkstellingen dan rest er wellicht maar één methode: leg de verantwoording bij de student neer en laat het oude los, dit vertrekpunt kan wellicht het begin betekenen van een radicaal omslagpunt en het begin inluiden van een nieuw onderwijskundig paradigma.

Joris Methorst (jmethorst@kessels-smit.nl) is verbonden aan Kessels & Smit *the learning company* als onderzoeker en adviseur.

Tjip de Jong (tjong@feweb.vu.nl) is leraar Economie aan het Luzac College en rondt in oktober zijn studie bedrijfswetenschappen af.